

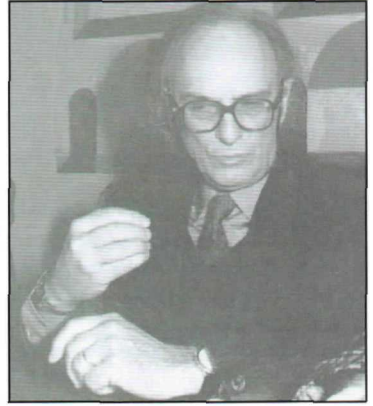
CARLOS SAURA

İspanyol müziğini ve danslarını dünyaya tanıtan Carlos Saura'nın son filmi "Bunuel ve Hz. Süleyman'ın Masası" Nisan ayında gösterime girecek...

Umut B. Turan

Carlos Saura, İspanyol sinemasının en önemli isimlerinden biridir. İspanyol sinemasının gelmiş geçmiş en önemli temsilcisi olarak kabul edilen Luis Bunuel ve son yıllarda tüm dünyanın dikkatini üzerine çeken ve yaptığı her film ile ödüllere boğulan Pedro Almadovar olmasaydı, Saura ülkesinde ve dünyada daha fazla gündemde olabilirdi. Aslında bu iki ismi Saura'nın şanssızlığı olarak göremeyiz. Çünkü Luis Bunuel birçok İspanyol sanatçısı gibi Carlos Saura'yı da etkilemiştir.

Saura'nın sinemasını etkileyen bir diğer unsur ise Bunuel kadar sevimli ya da olumlu bir isim değildi. Saura, diktatör General Franco yüzünden mesajlarını hep üstü ka-

palı olarak, belirli simgeler ve alegoriler ile vermek durumunda kaldı. Aslında zaman göstermiştir ki baskıcı yönetimler, kötü koşullar ya da sanatçıların bireysel problemleri gibi olumsuz koşullar, sanatçıları durdurmadığı gibi daha yetkin sanatçıların çıkmasına da yol açabiliyor. Saura ve döneminin sanatçıları da Franco yüzünden belki daha çekingen ama daha yetkin eserler ortaya koymuşlardır. Carlos Saura da bu baskı ortamında mesajlarını alışlagelen biçimlerde veremediği için, tüm baskı ortamındaki sanatçılar gibi zekasını daha fazla kullanmak durumunda kalmış ve bu da onun sanatını daha olgun bir hale getirmiştir. Saura'nın sinema serüvenine geçmeden

önce, yönetmenin filmlerini kendi aralarında ikiye ayırabileceğimizi belirtelim. Müzikli ve danslı filmler ile politik göndermelerin olduğu filmler. Saura'yı önemli kılan filmleri müzikli ve danslı filmleridir. Ancak bu filmler alışageldiğimiz müzikal filmler değildir. Bunlar bir nevi İspanyol danslarına ve müziğine adanmış, tango, flamenko gibi dansların bütün görkemiyle sergilendiği filmlerdir. Saura'nın geniş kitlelerce tanınmasını sağlayan filmleri ise daha çok politik filmleri, özellikle de 1996 yılında çevirdiği "Taxi" adlı filmi olmuştur. Birçok sanatçının prestij kazandığı, sanatını kabul ettirdiği eserleriyle, geniş kitlelere ulaştıkları, kendilerine ün kazandıran eserleri farklılık gösterir. Örneğin; "Kanlı Düğün" yönetmenin en özgün ve kaliteli filmlerinden biriyken, aynı zamanda en az tanınan filmidir de. Aynı şekilde "Taxi" sanatsal olarak vasat bir film iken, belki de konusu nedeniyle büyük kitlelerin ilgisini çekmiş ve Saura'nın ününü pekiştirmiştir.

Annesi profesyonel bir piyanist, kardeşi ise ünlü bir ressam olan Saura fotoğrafçılığa

merak sarmış, sonra da amatör kameralarla filmler çekmeye başlamıştır. 1952 yılında, yani 20 yaşındayken girdiği Sinema Enstitüsü'nü 1957 yılında bitirmiş ve aynı enstitüde bu defa sinema öğretmek amacıyla kalmıştır. Mezuniyet filmi olan "Sokak Çocukları" adlı filminde suça itilen gençleri anlatacak ve bu temaya ilerleyen yıllarda kimi filmleriyle yeniden dönecektir. Bir yıl sonra çevirdiği "Av" adlı filminde ise 1960'ların İspanya'sının temel sorunlarını ve kaygılarını simgesel biçimde dile getirmiştir. Bu filmde büyük bir aileyi dönemin İspanya'sının küçük bir ölçeği gibi izleyiciye sunmuştur. Saura, 1970 yılında çevirdiği "Lezzetler Bahçesi"nde klasik sayılabilecek bir konuyu işlemiştir. Kaza sonucu hafızasını yitiren bir iş adamının çevresini saran ailesi karşımıza çıkar. Tek amaçları sadece adamın bildiği kasanın şifresini öğrenebilmek ve paralara ulaşabilmektir. Saura bir sene sonra Bunuel etkilerini görebildiğimiz bir filmine imza atar: "Ana ve Kurtlar". Bir İspanyol malikanesine gelen İngiliz mürebbiye oğullarına çok düşkün

bir yaşlı kadın ve üç tane garip kardeşle karşılaşır. Bu malikane İngiliz mürebbiye için güvenli bir ortam değildir. Saura bu filmde otoriteyi, ataerkil anlayışı, ve bastırılmış cinselliğin erkek egemen kültürde kadınlara yönelik potansiyel tehdidini gözler önüne sererken, maço kültürü eleştirir. 1973 yılında yaptığı "Kuzen Anjelica" adlı filmde de yine bir aile öyküsü anlatılır. Bu filmin tarihi fonu ise iç savaş dönemi-leridir.

Carlos Saura'yı ülkesinin dışında da ciddi bir şekilde tanıtan film ise 1976 yılında çevirdiği "Besle Kargayı" adlı filmi olmuştur. Film geriye dönüşlerle Ana adlı kahramanın dramatik geçen çocukluk yıllarını anlatır. Çocukluk yıllarının mutsuzluğu üzerine kurulmuş, dramatik yapısıyla izleyicileri derinden etkileyen bir film ortaya çıkmıştır. Ana'nın yetişkin halini, o dönemde hayatını Saura'yla paylaşan Geraldine Chaplin oynamıştır. Saura, Geraldine Chaplin'den sonraki filmlerinde de vazgeçemeyecek ve onu, dokuz filmde daha oynatacaktır. Yönetmen 70'li yılların sonlarında "Elisa Hayatım" (1977) ve işkence üzerine yapılmış "Bağlı Gözler" adlı filmleriyle karşımıza çıkar. Son filminin mesajı, General Franco artık ölmüş olduğu için daha açık bir şekilde iletiliyordu.

Bize göre Saura'yı büyük bir yönetmen yapan filmleri 1980'li yıllarla birlikte ortaya çıkar. İlk çevirdiği filmde ele aldığı suç ve gençlik kavramına "Despina Despina" adlı filmiyle geri dönen Saura, hemen ardından 1981 yılında çevirdiği "Kanlı Dügün"le herkesi gerçekten şaşırtmıştır. Saura'nın en özgün filmi olan "Kanlı Dügün"de yönetmen iki büyük tutkusunu yani müziği ve İspanyol dansını, büyük İspanyol şairi Lorca'nın aynı adlı eserinden yola çıkarak bir araya getirmiştir. Film dansçıların prova öncesi hazırlıkları ile başlar. Makyajlarını

yapan bayan dansçılar, saçlarını tarayanlar, giyinen insanlar, ısınma hareketleri yapan dansçılar ekrana gelirken bir yandan da izleyiciye tanıtılırlar. Sonrasında ise prova başlar. Birçok sanatseverin merak ettiği sahne arkası görüntülerinden sonra başlayan provanın kısa sürede biteceği, oyuncuların dışarı çıkacağı ve olayların gelişeceği düşünülür. Ancak film provanın kendisidir, yani provanın öncesiyle birlikte izleyiciye sunulmuş görkemli bir müzik ve dans ziyafetidir sadece. Sıradan izleyiciler bu filmde sıkılabilirler belki ama flamenko müziği ve dansını seven izleyiciler içinse unutulmaz bir filmdir ortaya çıkan.

"Kanlı Dügün"ün başarısından sonra 1983 yılında "Carmen" adlı filmi gerçekleştirmiştir. Üç sene sonra Manuel de Falla'nın ünlü balesinden yola çıkarak, büyük bir bütçeyle gerçekleştirdiği "Büyülü Aşk"ı yaparak, dans filmlerini bir üçlemeye dönüştürür. Bu üçleme uzun zaman Saura'nın sinemasının zirvesini oluşturmuş ve Saura ancak 90'lı yılların sonlarında bu üçlemeyi aşabilecek filmlerini gerçekleştirebilmiştir. 1987 yılında çektiği "Eldorado"da İspanyolların Latin Amerika'yı fetihleri anlatılıyor. Bir sene sonra çevirdiği "Karanlık Gece" ortaçağın dinsel temalarını inceliyordu. 1990 yılında çevirdiği "Ay Carmela" İspanyol iç savaşını, gezici tiyatrocunun çiftin gözlerinden anlatıyordu ve Saura sineması için yeniden umutları yeşerten bir filmi. Gençlik ve suç kavramlarına bir kez daha döndüğü, 1992 yapımı olan "İntikam Ateşi" ise gerçekten Saura'ya yakışmayan bir film olarak akıllara kazınıyordu. Bu film konusu kısaca şöyleydi: Sirkte çalışan, çok iyi tüfek kullanan ve ata binen bir genç kadına gösteri bitiminde üç tane serseri tecavüz eder. Genç kadın bu arada (Banderas'ın oynadığı) bir gazeteciyle duygusal olarak yakınlaşmıştır. Polise başvuramaz ve

Başlıca Filmleri

- Sokak Çocukları (1959)*
Av (1960)
Lezzetler Bahçesi (1970)
Ana ve Kurtlar (1971)
Kuzen Angelica (1973)
Besle Kargayı (1976)
Elisa Hayatım (1977)
Çabuk Çabuk (1980)
Kanlı Düğün (1981)
Antonieta (1983)
Carmen (1983)
Büyülü Aşk (1986)
Eldorado (1987)
Karanlık Gece (1988)
Ay Carmela (1990)
İntikam Ateşi (1992)
Flamenko (1995)
Taxi (1996)
Minik Kuş (1997)
Tango (1998)
Goya'nın Aşkı (1999)
Bunuel ve Hz. Süleyman'ın Masası (2003)

kendi işini kendisi görür. Eline aldığı tüfeği ile araba tamirciliği yapan üç genci de öldürür. Kötülerin çok kötü, iyilerin ise çok iyi olarak gösterildiği bu filmde, şiddetin nedenleri yeterince anlatılamamıştır.

Sadece kötülerin cezasını bulmasıyla izleyici rahatlatılmış ama film de klasik bir intikam filminden öteye gidememiştir.

1996 yılında çevirdiği "Taxi" adlı filmi ise büyük yankı uyandırmış, Saura'nın sinemasını yeniden güçlü bir şekilde gündeme getirmiştir. Bu filmde Saura faşizme en şiddetli eleştirilerinden birini getirirken, aslında sıradan insanların hatta içlerinde iyi duygular olan kişilerin bile kolaylıkla birer faşiste dönüşebileceğini, bunun da toplumlar için çok dikkat edilmesi gereken bir olgu olduğunu vurguluyordu. İspanya'da eşcinselleri, fahişeleri, travestileri, zencileri yani kendi toplumları içinde görmek istemedikleri, zararlı buldukları insanları acımasızca ve organize bir şekilde öldüren bir grup taksici ve bu insanların arasına yine taksici şoförü olarak katılan genç bir kızın hikayesi konu edilir. Genç kıza aşık olan genç bir taksici kızın düşüncelerinden etkilenir ve yaptıklarının yanlış olduğunu zamanla görmeye başlar. Fakat bu noktada sivil faşist tehdit kendisine de yönelmeye başlar. Bu filmi, 1997 yılında gerçekleştirdiği "Minik Kuş" takip eder. Bir yıl sonra ise bir başka başyapıt, yine bir dans filmiyle ortaya çıkar. Ülkemizde de çok beğenilen ve öncesinde festival filmi iken sonrasında gösterime giren ve epey uzun bir süre gösterimde kalan "Tango" adlı film, usta yönetmenin müzik ve dans alanında çok daha başarılı yapıtlar ortaya koyduğunu bir kere daha göstermiş oldu. Doksanlı yılların sonunda çok farklı bir filme daha imza attı Saura: "Goya'nın Aşkı". Bu çok özgün ve kaliteli filmi, Saura'nın kendi sineması içinde dahi bir yerlere koymak oldukça güç. Sinemadan önce fotoğrafçılığa merak sardığını bildiğimiz Saura yıllar sonra büyük bir sinemacıdan çok, usta bir fotoğrafçı olarak karşımıza çıkıyor, tarihi olayla

rı yer yer hareketsiz fotoğraf kareleriyle aktararak, ünlü ressam Goya'nın büyüklüğüne yakışır bir filme imza atıyordu.

Carlos Saura, imzasını attığı filmler ile İspanyol kültürünü, özellikle de kendi ülkesinin müzik ve dans kültürünü tüm dünyaya sunmayı başardı. Bir diğer başarılı İspanyol yönetmen Pedro Almadovar ise birçok filmde boğa güreşlerine değinerek, yine kendi ülkesinin kültüründen izler sunmuştur. Bizim ülkemize çok benzeyen bir Avrupa ülkesidir İspanya. Darbeler yapılırdı orada da. Hem onların askerleri öyle hemen gitmez. Halkın apolitize edilmesi, yıllarca sistemli bir devlet politikası olarak uygulanmıştır. Halkı, futbol, eğlence ve uyku ile uyutularak yönetilmeye çalışılmıştır. Medyası bizim televeleci medyamızdan bile kötüdür. Düzeysiz tartışma programları İspanyol kanallarında iyi reytingler alır. Ancak büyük sanatçılara sahip oldukları için tüm dünya onları Cervan-

tes'le, müzikleri ve danslarıyla, boğa güreşleriyle, yani kültürleriyle tanır. Bunda Carlos Saura'nın da büyük payı vardır. O yüzden Saura, ülkesi ve dünya için önemli bir yönetmendir. Bir önceki sayımızda tanıttığımız Akira Kurosawa da kendi yerel kültürünü tüm dünyaya tanıtmıştı. Ancak o, daha tarihi bir fon üzerinden, Japonların samuray kültürünü, dövüş sanatları kültürünü anlatmıştı ve çok başarılı olmuştu.

Bizim de dünya çapında ilgi uyandıran bir yönetmenimiz var: Ferhan Özpetek. Filmlerinin adları dahi bu başarının nedeni hakkında bir ipucu verebilir. "Hamam", "Harem Suare" ve "Cahil Periler". Demek ki kendi kültürümüzden ve tarihimizden yola çıkarak, bu kültürü güçlü bir sanatsal alt yapı ile sunabildikleri zaman, bizim yönetmenlerimiz de başarılı olabiliyor. Tıpkı Akira Kurosawa, Emir Kusturica, Carlos Saura ve birçoklarının başardığı gibi...